

ABONAMENTUL:

PE AN 3 COR. 20 FIL.

1/2 " 1 " 60 "

1/4 " — 90 "

IN STREINĂTATE:

PE AN 6 FRANCI.

1/2 " 3 "

—0—

Numeri singuratici se vând
în Cluj cu 5 fileri, într'alte
locuri cu 6 fileri.

Răvașul

INSERTIUNILE

se plătesc după mări-
mea locului ce ocupă;
fiecare cm. □ costă o-
dată 10 fil., de 2 ori
8 fil., de 3 și mai multe
ori 6 fileri.

—0—

ADRESA:

„RĂVAȘUL”
CLUJ, — KOLOZSVÁR
6. JÓKAI-UTCA 6.

Editor și redactor resp.: PETRU P. BARIȚIU

Apare în fiecare Sâmbătă

Intemeietorul foii: Dr. E. DĂIANU

Biserica lui Bob.

Intre alte multe gânduri bune, ce le-a avut Episcopul de veșnică pomenire Ioan Bob, binecuvântat a fost gândul lui de a face din averea sa biserici românești prin orașe. Astfel de biserici a zidit el în Mureș-Oșorhei, Mediaș, Sebeșul-săsesc și Cluj. Mai ales în Cluj gândul și fapta lui Bob a fost de o deosebită însemnătate. Biserica aceea modestă acum, dar frumoasă pentru timpul ei, care se ascunde într'o stradă mică laterală, dar aproape de piața cea mare a Clujului, s'a făcut simburile de cristalizare a unei vieți românești, în frunzașul oraș al Ardealului, care viață, fără de aceasta biserică, abia s'ar fi putut înfiripa vre-odată în Cluj.

Legendă s'a făcut în jurul zidirii acestei biserici. Se zice, că episcopului nu i-s'ar fi iertat a zidi biserica nici în acel loc, dacă n'ar fi întrebuințat, cu istețime, ceea-ce se zice: pia fraudă. ...Spunea, că face un magazin de bucate, ... și numai când preste căsuțele umilate din »Kismester utca« s'a înălțat în fundul acelei curți dela un vechiu cetățean gospodar, cumperat, — turnul cel înalt, cu crucea românească, înfiptă în globul de aur, au băgat de seamă nerăbdătorii patricienii și civi ai Clujului, că măgăzinul de bucate alui Bob, e un magazin de bucate sufletești, un grănar, în care se vor păstra grăunțele adevărului, cu cari amână a eșit — după pilda Mântuitorului — a eșit zic, »Sămănătorul să samene sămînța sa«...

Azi mâne vom cunoaște din actele autentice, ce se află într'un protocol din

Sângeorzul-românesc.

Strada principală și biserica.

archiva Metropoliei dela Blaj, toate împrejurările adevărate din cari a răsărit biserica lui Bob în Cluj. Destul însă a amintit, că Episcopul cu bună inspirație a zidit aceasta biserică atunci, la 1803, când în Cluj nu erau decât 80 de suflete de Români greco-catolici, în total 15—20 familii. Si eată că acest frumușel locaș D-zeesc s'a făcut un bun răsad de sămînțe, un bun seminariu, că azi sunt aproape 5000 de suflete numai credincioșii cari se țin de aceasta parohie, nesocotind pe frații noștri din Mănăstur, nici pe cei gr.-or. Și dacă toți aceștia țin, prin legăturile puternice ale sfintei biserici la legea noastră, este a se mulțami numai alduitei inspirațiuni alui Bob, de a le face lor locaș dumnezeesc, în jurul căruia să se poată grupa.

Și locașul acesta atât de scump inimilor noastre pentru vrednicia faptei de începătură, ce a săvîrșit, locașul acesta martor al greutăților celor dintâi, soț și ajutor al pornirilor celor bune,

scut al unor vremuri de mare însuflețire, și temelia unor nădejdi mai bune pentru viitor, — acest locaș astăzi e jalnic și pustiu, părăsit de tot cultul, care l'a sfințit peste un veac întreg. Boltitura lui amenințătoare și prea grea pentru temeliiile slăbite s'a cules, și în aceste zile — zile de bucurie pentru neamul întreg și de jale numai pentru noi — biserica lui Bob este ca și decapitată.

Înaintemergătorul Ioan, care pregătea căile celui ce era să vină Mântuitor, propoveduind adevărul și pocăința întru iertarea păcatelor trecutului, spre a pregăti virtuțile viitorului, fu cu mare cruzime decapitat... și capul lui cuminte, de ale cărui sfaturi bune și Irod, ucigașul lui, de multe ori asculta în viață, fu aruncat în tîpsie de dragul caprițului păcătos al unei muieri și mai păcătoase.

Cam așa ni-se înfătoșează și biserica noastră în zilele acestea de jale. Ea era înainte pregătitoarea bise-

FOIȚA RĂVAȘULUI

In munți.

Voi munților mândrii, moșnegi cununați
Cu stelele bolții albastre,
In leagănul vostru de codrii și stânci
Dorm toate poveștile noastre.
Alături de șoimii cu ochii aprinși,
Din tainica voastră dumbravă,
Se 'nalță 'ndrăznește 'n lumina din cer
Și visele noastre de slavă.

In voi își deșteaptă plânsorile ei
Frumoasa mea țară săracă
Cu brațe lipsite de-al luptei fior
Și buze ursite să tacă.
La voi vine jalea-i, când vifor păgân
Purcede strigarea să-i frângă,
In cântec o schimbă pădurea de brazi
Și 'n lume-o trimite să plângă.

La voi mă îndrumă 'n cărările ei
Și biata mea soartă pribeagă,
Pădurea cea vecinic lipsită de somn
Mi-e sfântă și-atâta de dragă.
Cântarea măiastră din codrii cărunți
Dă strunelor mele povață,
Și-o mândră poveste strivită de vremi
Truditul meu suflet învață.

Din culmea pleșuvă cu creștetul alb
Privirea mea zboară departe
Și 'n mintea supusă tresare aprins
Fiorul măririlor moarte.
Un vaer amarnic se zbate 'n amurg
Și moare în zvonuri de ape,
Al munților vaier mă zbuciumă 'n piept
Și-mi tremură plânsu 'n pleoape.

O vitregă soarte cu patima ei
Pe 'ntinsele culmi și poiene,
In vremuri pitice iubirii de frați
Ziditu-i-a graniți vielene...
A pus miezuine și stavil'a pus
Rupându-vă creștetu 'n doauă,
Când Domnul stăpân pe pământ și pe cer
Pe voi v'a dat munților nouă!

Vă arde rușinea din creștet, — ades'
Voi aspră porniți vijelie —
Și sufletu-mi lacom vă soarbe atunci
Năpraznica voastră mânia!
Din urletul vostru sub ceriul aprins,
Din ploaia de trăznete grele
S'a naște odată, plutind peste vremi,
Cântarea cântărilor mele!

(»Luceafărul«.)

Octavian Goga.

Doina.

Cu suflet fermecat ascult
Înlăcrămata tânguire...
E seară, și-i atât de tainic,
Când în mareața lui plutire
Încet revars'al nopții crainic,
Duios, o jale de demult.

Și cum pătrunde așa de lin
În suflet sbuciumat cântarea,
Re'nvie 'ncet durerea noastră
Și în ea tresare 'ntreagă zarea,
Sub vraja doinelor măiastră,
Ce umple ceriul cel senin.

Și în șir trecutu 'ndurerat
Încet se strecură prin minte,
De pe când noi eram stăpânii...
Și vraja dulce de cuvinte
Începe, cum încep bătrânii:
— A fost odat'un împărat...

Și când, în freamătul cel sfânt,
Începe-și doina tremurarea,
În așternutul său de piatră
Părău 'și spune 'ngrijorarea:
De mult e stins focul din vatră.
Ce trist resună vechiul cânt!

ricei celei noue, ce era să vină ca o mântuire, ca o înălțare peste ori ce primejdie a bisericii noastre celei vii din Cluj. Și când încă abia am pășit spre apropierea celei ce e să vină, când încă opera mântuirii, prin înălțarea crucei, încă nu s'a săvârșit, iată cade capul — *Inaintemergătorului*.

Dar viu este Domnul, și vie este credința în inimile creștinilor noștri. — Ceea ce a stricat Irodul duhului rău al vremii, se poate îndrepta, și se cade să se îndrepteze. Jalnică este azi icoana Episcopului Bob, scoasă din locul de cinste ce i-s'a dat în biserica lui. Dar strălucirea ei earăși trebuie să învie. — Pulberea durerii trebuie să se spele de pe fața ei, și să strălucească de nou, în toată lumina, când se va așeza de nou la locul seu cinstit din biserica restaurată.

Aceasta restaurare se pregătește. Ea ne-a găsit ce e drept nepregătiți la astfel de cheltuieli, dar va trebui să le facem față în ori ce chip. Și nădejde bună avem, că toți cei ce înțeleg vrednicia — de tot felul — a bisericii lui Bob, se vor și grăbi să ne ajutore, ca locașul acesta restaurat, cum se cuvine, să stee și să rămână, nu numai până ce va veni mântuirea bisericii celei noue, ci — de se va putea — și după aceea, într-o lungime de zile, de pomenire pentru străbuni și de încurajare și întărire pentru strănepoți.

Statul, Biserica și Școala.

(Urmare.)

III. Titlul creșterii simțului și spiritului național, patriotic.

De când Condorcet la 1792, în propunerea sa înaintată parlamentului francez, în afaceri școlare și-a luat de titlu și scop »educarea națională și patriotică« de atunci aceasta a cutrierat Europa întreagă și cu acest titlu să nizuiesc cei mai mulți a îndreptăți monopolul școlar de stat.

După Jules Ferry: »Dacă statul nu este în drept a dirigea în dependent educațiunea cetățenilor, atunci nu are posibilitatea de a influența asupra spiritului public, ca să-l guverneze, nici asupra caracterului național, ca să-l ferească de trans-

formări. Fără monopolul școlar deci nu-și poate împlini misiunea.«¹⁾

Dar nici aceasta argumentare nu poate sta, deoarece scopul nici aici nu e în proporțiune cu mijloacele.

1. Înainte de toate e greșit principiul fundamental, că statul are drept a cârmui și îndrepta spiritul public.

Doar și statul ar putea-o face aceasta numai prin adevăruri, căci mintea numai stăpânirea acestora o recunoaște asupra sa. Statul însă — precum am văzut — ne având pe terenul spiritual nici o autoritate, nu este Domn, nici asupra minții, nici asupra adevărilor, ci aceste trebuie să domnească și asupra lui. Prin urmare nu poate cârmui spiritul public.

2. Adevărat, că statul are dreptul a purta grije, ca să se susțină, caracterul național însușirile și caracteristicile naționale, cari disting o națiune să nu se spălăcească; are dreptul, ba chiar și datorința, a păzi și a îngriji ca toate ideile și virtuțile, cari formează proprietățile esențiale ale unui cetățean și patriot bun și constituie baza conviețuirii pacifice a societății, anume: iubirea de patrie, dreptatea, abnegarea de sine, etc. să se dezvoalte în viitorii cetățeni ai patriei încă din copilărie. Are drept statul — până la anumite margini — a se îngriji, ca copilul, care va fi membrul unei societăți naționale, să se crească în spiritul specific și în însușirile bune ale acesteia, adică: să se crească după chipul și asemănarea acesteia, altcum nu se va simți bine în societate și aceasta nu-i va putea trage folosul. Trebuie să grijească, ca sisteme, simțeminte și idei străine, contrari ideilor și simțămintelor naționale istoric dezvoltate, să nu străbată în sufletul tinerimei și să nu despice societatea viitoare în mai multe tabere. — Cu un cuvânt, educați trebuie să se săvârșească pe bază națională, purcând din trecutul națiunii, întărit prin tradițiuni și instituțiuni.

Dar statul numai atunci ar avea dreptul, sub pretextul monopolului școlar, de a confisca acest drept esențial de instruire și educare al factorilor sociali:

1. Dacă susținerea spiritului național și patria ar fi scopul principal al omului în consecință și al educațiunii.

2. Dacă educațiunea națională, patriotică, numai statul ar putea-o și numai el ar fi chemat a-o realiza.

3. Dacă statul numai prin monopolul școlar ar fi în stare a realiza și asigura aceasta.

Aceste condițiuni însă toate lipsesc.

¹⁾ Crozat er. op. cit. X. b. IV.

1. Patria, spiritul național nu e scopul principal al omului și al educațiunii.

Mai presus de ori ce educațiune națională este educațiunea omului întru om, pentru că cea dintâiu datorință a omului este, ca înbrățindu-se adevărul și binele să-și ajungă scopul final omenesc, să se facă om bun. Pentru acest scop este familia, societatea, biserica, chiar și statul și patria, cu toate drepturile și datorințele lor; eată de ce este prețioasă susținerea spiritului național și e de dorit înflorirea patriei.

Dacă deci e o datorie de conștiință a iubi patria, și e de lipsă a și muri pentru ea — fiindcă ordinea internă, puterea, înflorirea patriei și în interesul acestora susținerea și întărirea forțelor străbune și a bunelor obicinuițe ce rezidă în națiune, sunt niște mijloace însemnate pentru ajungerea scopului final omenesc, — este totuși o idee cu totul păgânească a privi patria nu de mijloc, ci de scop principal, mai pe sus de toate, pentru care ar trebui jertfită religiunea, dreptatea, virtutea, biserica, omul din om, ba chiar și scopul său omenesc.

Nici chiar din punct de vedere ateist nu poate sta aceasta, căci statul este pentru om și dacă omul, jertfindu-se pentru dânsul nu-și ajunge fericirea în patria aceasta, atunci, ne având altă patrie, unde va ajunge-o? Pentru aceasta reproabă și Zachariä, prof. de drept la universitatea dela Heidelberg, statorirea educațiunii naționale ca scop principal, zicând: »Educația politică sau națională e o atare educație a poporului, pe care singur statul o săvârșește, prin urmare și scopul ei este interesul statului și încă al unui anumit stat... Eschide ori ce fel de altă educație sistematică, atât cea a părinților, cât și cea a bisericii. Scopul educației naționale este numai interesul unui anumit stat, interesul unui stat care de fapt există. A recunoaște însă acest drept al educației naționale, nu permite scopul nici unui stat, căci în senzul acestuia nu oamenii sunt pentru stat, ci statul e pentru oamenii din cari constă«¹⁾.

Statul nu poate deci să-și pună de țintă principală educația națională; nu poate jertfi pe om, de dragul patriotului, educația de om pentru educația națională, fără ca să dărâme însași educația națională. Ce ar fi oare atunci, când tineretul națiunii ar fi patriot bun și om rău, știut fiind că numai omul bun poate fi și patriot bun. Pentru aceasta pricină a zis și Stöcker, în vorbirea sa din parlament:

»Că spiritul național și patriotismul nu poate forma centrul educațiunii, în jurul căruia să se

¹⁾ Zachariä, Vierzig Bücher vom Staate. Heidelberg 1842 Tom VI. pag. 105.

O! cum roiau demult prin munți
Voinici pletoși ca Feți-frumoșii,
Cu braț de fier și piept de taur,
Ș'aveau în pepturi, inimoșii,
Vieți și inimi de bălaur,
Și moartea scrisă pe alor frunți!

Iar când veneau dujmanii 'n zări,
Un glas de bucium da semnalul,
Și în furtunoasă descărcare
Cădeau, cum cade 'n mare valul,
Voinicii toți, cătră hotare
Dintr'un afund de depărtări.

Iar azi... trăiesc numa'n povești!
Când vâlul nopții lin coboară
Spre marea codrilor cetate,
O doină lină ne'nfioară
Din trista ei singurătate:
E doina celor din povești!

Dafin.

Serisori prietinești.

— A doua —

București, 23 Iulie n.

Dragă Li.

În sfârșit pornesc.

Pornesc cu dorul neastâmpărat, de a cunoaște față'n față acea țară, despre care auziam,

pe timpul când eram amândoi la posomorita școală a piariștilor din Cluj, auziam dela colegi unguri, că e o țară cu foarte mulți oameni bogați »boeri ce risipesc parale multe pe la noi, și vorbesc minunat, neobișnuit de muzical, românește«. O fi vorbind boerii, pe semne, franțuzește, dar asta nu o știam noi pe atunci, și ne creștea inima, auzind odată dela unguri și laude la adresa graiului românesc, pe care așa cum se aude prin ținuturile noastre, ei numai batjocori îl știau, ales dacă-l mai treceau prin felul lor pocit de a exprima. Mă ardea tare dorul să cunosc mai bine țara românească, după ce din călătoria mea prin Bucovina — ei, și prin cetirea publicațiilor curentului nou — mă încredințasem, că suntem noi cu totul altfel decum ne închipuiam. Că avem și noi istoria noastră plină de mândrii, avem pământul nostru cu totul deosebit de alte pământuri, avem cultura și firea noastră, avem monumentele de tot soiul ce poartă în tot unghiulețul pecetea sufletului nostru, că avem și noi, ca toate popoarele civilizate — asta ni-se trăgea mai mult la îndoială de cătră Unguri — voința neferecată, și puterile ce se îndreptau spre scopuri proprii. Acuma aveam deja conștiința a tuturor acestor factori, ce ne-ar fi făcut, pe când eram la școală; mai semeți și mai îndrăzneți față de pretenii unguri, dar atunci nu le știam toate acestea. Imi aduc încă hotărît a-minte, ce credeam eu despre noi înșine, românii,

pe acele vremuri. Cum nu umblasem la școală românească, nu aveam nici o cunoștință de literatură și de istorie. Doar câteva strofe din »sub stejar la rădăcină«, »Măi tătare«, »Haideți frați să dă-mi iar mâna« etc. — acuma știu, că sunt poezii de Alexandri — învățate din o colecție mult iubită în timpurile bătrânilor, cu titlul »Dorul«, și pentru cari moșul, bunicul nost, ne cinstea cu câte un »taler«, surprinzându-l cu recitarea lor. Eram pe atunci copil de 8—10 ani, când însă trecusem la școli mai mari, la gimnaziu, tot pe la străini, la nemți întâi, la Unguri pe urmă — noi Românii ne obișnuiam să învățăm amândouă aceste limbi — uitasem cu desăvârșire chiar și acele începuturi de literatură românească. În casă la noi, se vorbea numai românește, dar, ca pretutindeni dela Blaj în sus, la țară — foarte stricat. Prietenii mai mari nu aveam, cărți pentru vârsta mea nu se găseau în românește. Și ce e mai mult, nu cunoașteam trecutul neamului meu, căruia dela Unguri îi auziam epitetul de »puturos, opincar, urs«, și și nu știam că avem și noi orașe, cetăți, mănăstiri, instituții culturale, ceea ce ar fi dat conștiință de neam unui suflet de licean pe a cincina, a șasa, cum eram. Între noi, cei de o samă, se discuta inferioritatea ori superioritatea neamului din care făceam parte, după frumsețea limbei după strălucirea originii și a trecutului, și după faptele prezentului. Ne amărea mult, când ni-se

grupeze întreaga instrucțiune, aceasta e clar pentru fiecare pedagog. Ori cât de important este faptul, ca copilul să se crească și în elementele naționale, întocmai ca și în cunoștințele naturale, elementul național nu e potrivit a servi ca centrul educației întru om; pentru aceasta se recere un element etern și nemuritor. Altcum ar fi câte popoare, atâtea pedagogii, de fapt însă numai o singură pedagogie adevărată este și anume: *pedagogia creștină*¹⁾.

2. A pune de scop principal și centru pentru educațiune dezvoltarea însușirilor naționale nu se poate și pentru aceea, căci între aceste însușiri pot să fie și de cele rele, vrednice de stîrpit; educația nu poate da drept decât numai pentru dezvoltarea însușirilor celor bune. Dar ca să putem ști, cari dintre aceste însușiri sunt rele sau bune, avem lipsă de o măsură, care stă pe de asupra lor, căreia trebuie să se acomodeze și educațiunea națională. Vedem dară că educația națională nu este scop principal.

3. E adevărat, că tinerul trebuie crescut după chipul epocii sale, căci altcum spre dauna sa și a altora nu s'ar putea potrivi în societatea națională; nu se poate deci educa tot numai după un model neschimbător, vechiu, ci, după ce societatea progresa în privința spirituală și morală, trebuie să-l pregătim, să-l facem cunoscut cu ideile și aspirațiunile, cari țin pas cu progresul omenesc. Dar nici aceasta educație după chipul epocii nu poate forma scopul principal al educațiunii, căci sunt idei, adevăruri, bunuri, aspirațiuni, cari aparțin ființei neschimbate a omului din fiecare națiune, etate și timp, se deduc din acela, au totdeauna valoare și formează fundamentele principale, centrele educației pentru totdeauna și pentru tot omul, ori cărei națiuni ar aparține el; acestea sunt mai pe sus de ori ce idee, de ori ce tendință contemporană opusă lor și nu se pot jertfi pentru ele.

4. Nu se poate lua de scop principal educația aceasta după chipul și asemănarea epocii, fiindcă chipul unei națiuni e schimbător, vacilant și variază după referințele, interesele și pasiunile partidului ce ajunge la putere; educația omului însă trebuie să fie solidă, statornică în scopurile și mijloacele sale, și să conducă acolo, ca omul, la caz de lipsă chiar contra curentului, contra spiritului timpului său, să stea la locul său. Căci de nu ar face-o aceasta și ar lua de scop principal al educațiunii numai chipul erei repede trecătoare: atunci nici părintele nu și-ar mai înțelege pe copilul său; cel educat nu ar mai fi în consonanță nici cu urmașii săi, ba el singur ar fi ca un fir de trestie vacilantă, plin de contradicții și incon-

secvențe. Din aceasta pricină nimic nu se împotrivesc mai mult cu firea educațiunii, decât schimbarea deasă a sistemelor de educație.

2. Statul nu e chemat și nu e în stare a face educațiunea națională, patriotică.

Chiar și când educația după chipul modern al națiunii ar putea fi scop principal al educațiunii, aceasta n'ar putea fi chemarea statului, nu numai pentru că ideile și simțămintele cad afară de sfera chemării sale, ci și pentru că bărbații dela cârmă, cari neconțin se schimbă, în urma studierii ideilor străine eventual seduși de însuflețirea pentru aspirațiunile străine, foarte ușor ar putea să greșească întru statorirea chipului modern al spiritului național și ar octroa națiunii un astfel de sistem de instrucțiune și educațiune, care ar fi chiar contrar adevăratului spirit național. Și aceasta e cu atât mai verosimil, căci guvernele de regulă privesc instrucțiunea prin ochelarii scopurilor lor de partid politic și o folosesc de mijloc în interesul acestora. Instrucțiunea însă trebuie să stea de tot departe de politică. Pentru aceea zice și Thiers:

»Feriți-vă a amesteca instrucțiunea cu politica, a confunda una cu alta și a espune tinerimea acelor lupte, cari ne agită pe noi. Nu puneți așa aproape de acest vulcan acel loc de pacinic asil, în care stau cele mai scumpe tesaurale voastre, copii vostri«¹⁾.

3. Pentru asigurarea educației naționale, patriotice, nu e de lipsă monopolul școlar de stat.

Dacă statul ar și fi în stare a săvârși însuși educația simțului patriotic și a spiritului național nici atunci nu ar avea drept la monopolul școlar, căci aceasta o poate asigura, ba o poate asigura mai bine pe altă cale, și astfel ori ce drept cu privire la monopolul școlar cade.

O poate asigura dacă concrede bisericei educațiunea, pentru că nici educația spiritului național, nici dezvoltarea simțului patriotic nu are pe pământ temelie mai sigură ca și învățătura și creșterea ce o dă biserica.

1. Educația spiritului național.

1. Pentru ca să putem ști ce e educația spiritului național, trebuie să știm mai întâi ce este adevăratul spirit național, sau mai bine cari sunt însușirile naționale în gândire, simțire și aspirațiuni?

Aceasta o putem afla însă studiind nu numai prezentul, ci și trecutul vieții naționale; căci o națiune nu conzistă numai din generațiunea de azi, întocmai cum un om nu stă numai din viața momentului prezent, ci trebuie considerat în între-

gimea sa, cucopilăria, tinerețea și bărbăția sa, cu însușirile sale trupesti, sufletești și morale, așa cum acelea au ajuns a se manifesta, și a se cristaliza într'un mod stabil.

Trebue deci să studiem istoria prezentului și a trecutului cu înțelepciune profundă și cu obiectivitate imparțială; să ezaminăm, cari au fost însușirile formate și statornicite ale națiunii, cari au fost socotite de veacuri de bărbații mari ai națiunii, fără deosebire de păreri de atari însușiri naționale statornice. Căci numai atari însușiri stabile se pot numi naționale, fiind statornică și națiunea, și împrejurările, clima, sângele, tipul, ale căror rezultate sunt acele însușiri.

Nu poate fi deci educație națională aceea, care nu ia în considerare, ba disprețuește chiar trecutul, tradițiunile trecutului istoric, virtuțile aceleia, care datează viața națională numai dela era mai nouă, crește numai după chipul națiunii de azi și sădește în inima tineretului atari idei și tendințe noave, cari se împotrivesc trecutului. O atare educație națională o reproabă și obiectiva »Revue de Deux Mondes«, care zice:

»Invățaturile mai noue, cari în interesul instrucțiunii elementare se lătesc pretutindena, învață tinerimea, că Franția s'a născut la a. 1789; după alții la a. 1793; că istoria ei a fost înainte de aceea numai o împletitură de crime; că tot ce s'a întâmplat până atunci nu era decât o mare rătăcire; că cu cât va fi mai mare deosebirea între trecut și prezent, cu atât mai glorioasă va fi aceasta (adecă Franția.) Dar e lucru primejdios, dacă o națiune veche își închipue că numai acum s'a născut. Iși poate pierde foarte iute tăria și puterea ce i-au hărăzit'o veacurile. — Se cufundă în toată slăbiciunea și neștiința unui parvenit. Cea ce câștigă zi de zi nu va prețui nici când atâta, cât prețuește moștenirea primită, și pe care o neglijează, fiindcă nu o cunoaște. Vrea să dea copiilor noștri o creștere de cetățean și o încep cu aceea, că-i învață cum să ucidă. Dar ce plătește asta, dacă tot atunci îi îndoaie cu atari idei false, cari nu-i lasă nici a cunoaște barem, că ce rol a jucat în trecut patria lor, care poate să aibă încă un rol și în viitor? Invețe-i că ce e Franția, cine și ce a ridicat-o pe ea la situația, ce ocupă în lume; pe ce drepturi și-a întemeiat istoria, — dacă vreau ca să poată manua bine armele ce i-le pun în mână«¹⁾ După *Viollet Leduc*: »Sunt de compătimit acele popoare; cari își reneagă trecutul, fiindcă pe sama lor nu este viitor«²⁾

¹⁾ Gabr. Charmes »Rev. d. D. M.« cit. Canet op. cit. 551.

²⁾ T. a. 552.

¹⁾ Rintelen op. cit. pag. 106—107.

¹⁾ Dupanloup op. cit. c. I. c. X.

dovedea ocăritor, nouă neștiutorilor, că noi nu le avem toate acestea. Ne simțeam foarte supuși și foarte neputincioși, ne având ce le răspunde. Ne grăbeam a afla, că religia noastră a greco-catolicilor se apropie mult de a lor (față de uniți ei, cei catolici, mai dovedeau, de pomană, oare cari simpatii de răbdare) cercam puncte de apropiere, adecă de înălțare la ei, dar să zicem că și noi suntem Unguri, — nici odată! Nu că doar am fi fost stăpâniți de convingeri naționaliste, de unde! dar minții noastre de copil, naturală și naivă, i-s'ar fi părut imposibil să zicem, că suntem Unguri, dacă suntem odată Români. Mai bine răbdam ori ce hulă, răbdam să ni-se pomenească într'una de »fatornyos hazatok« (patria voastră cu turnuri de lemn!) de mămăligă, de untura cu ce ne ungem pletele etc... și sunt acum însumi curios, oare cu ce gând în viitor ne mângăiam atunci? Așa cred, că ne împăcam cu un: »caută să rabd, ei sunt mai mulți«. Am însă și acum impresia de atunci despre poporul meu. Il credeam laș, fricos, prost, umilit, menit să slujească și să mai primească o fărîmătură din mila Ungurilor. Și cum mă trudeam să nu fiu ținut asemenea opincarului, pe care azi cu mândrie îl proclamăm de talpa țării! Mă lăpădam de el ca și cum am fi două neamuri, înrudite numai, și față de el, opincarul, simțeam dispreț pentru înrudirea ce nu o puteam tăgădăui.

Firește, colo prin clasa 7-a, când apucasem

la carte românească, mi-s'au schimbat cu totul orizonturile. Incepusem cu volumele d-lui Vulcan, dar cărțile și revistele dela noi mă îndestulau foarte puțin. Abia mai târziu, când prinsesem a cunoaște cum se cade literatura cea nouă, de dincolo, cu crezurile și învățăturile ei, abia atunci mă simțeam tare. O, atunci aș fi fost gata să înfrunt o lume întreagă!

Dar povestea »deșteptării«, altădată!

Înainte de a pleca, am improspătat, în schiță, aceste amintiri, cari sunt în mare parte și ale tale, dragul meu, și ale foarte multor suflete românești ce numai pe urmă »s'au deșteptat«. Sătmărenii, bihoreni și maramureșenii noștri, înțeleg tinăra generație, încă de acum au să treacă prin faza povestită. Trebuie să le ajutăm noi, ăștia cu ochii deschiși deja!

Cam aceste gânduri mă impresurau în trenul ce mă purta către graniță. Urcasem în el la Cluj, străbătând rând pe rând valea Mureșului, cu Teiușul care ar putea ajunge ușor pe mânele noastre, și va ajunge de sigur cu oamenii ce-i are; Blajul, devenit al istoriei, odată capul neamului, azi tot mai departe de Sibiu, care preferă gloria viitorului gloriei trecutului; gara de trecere Copșa, și unde așa de bune și eftine poame se capătă în dosul gării; pe urmă mănolul ținut oltean, cu satele lui săsești, așa de prietenoase prin înfățișarea lor de bună stare și îndestulare. De odată, se ivește în zare Brașovul

împrejmuit de aproape din trei lături cu zidul de apărare a mușcelor îmbrăcate în culoare modernă: verdele. Apa Bârsei șerpue lin, Tâmpa par că amenință.

Luăm tramvaiul, a cărui scrișnire stridentă gândești că-i țipetul unui neam ce piere, și ne ducem la casa comitatului, să cerem bilet de trecere. E bine să o știți: nouă studenților ni-se dă biletul pe baza indexului dela universitate. Oficiantii dela biroul vicecomitelui se poartă cinstit. Mai dăm o raită prin orașul neîngrijit, învechit, care nu știe profita de poziția lui admirabilă. Peste tot, e păcatul național al Sașilor, că nu se interesează de modernizarea orașelor, ce le stăpânesc și în urma aceasta le pierd, încetul cu încetul toate. Cine ar mai zice bunăoară, că numai acuma un veac, Clujul era oraș săses!

La 11 oare înainte de amiază plecăm mai departe, și făcând o cale de trei sferturi de oră prin locuri unde se adună multă lume să petreacă vara, timpul de cea mai leasă odihnă pentru unii, timpul de cea mai grea muncă pentru alții — ne oprim la Predeal. Cercetarea bagajelor și a scrisorilor merge repede și ușor. Ni-e drag să ascultăm vorba românească, însă cei ce o grăiesc nu ne par de loc Români. Nu știu cum, așa-s de străini ei de firea noastră! Facem comparații între jendarmii români și maghiari, constatând cu bucurie, că ai noștri sunt

3. Dacă ne uităm acum la trecutul nostru glorios vedem, că gândirea națiunii noastre³⁾ simțirea, aspirațiunile acelea, dela formarea ei întru stat național până'n timpurile mai noue a fost alipită și contopită totdeauna cu biserica și religiunea creștină și din aceasta s'au nutrit cele mai glorioase fapte ale iubirei sale de patrie; vedem, că cei mai mari patrioți ai noștri, cele mai nobile persoane a luptelor pentru libertate au fost cei mai zeloși credincioși ai bisericei, ținând și urmând de conducător pe terenul moral: biserica; vedem, că cele mai glorioase epoce, au fost tot odată și cele mai de frunte epoce ale alipirii către biserică și de religiunea creștină. *Atragerea către biserică și religiune* este deci pentru noi cea mai specială și cea mai de frunte însușire națională, — drept aceea educațiune adevărat națională, numai aceea poate fi, care varsă și înfățește în tinăr această însușire națională, adecă: *educațiunea condusă de biserică*.

Aceasta o adevărește istoria și esperiența. Cine a fost în trecut mai mare patriot ca s-tul Stefan, st. Ladislau, Ludovic cel mare, Ioan Huniade, regele Matia, Pázmány, Zrinyi, Rákoczy II? Și pe toți aceștia i-a crescut biserica, ba pe mai mulți dintre ei chiar iezuiții. Și din trecutul mai apropiat atât pe terenul politic, cât și pe cel literar, cine a fost, mai național și mai mare patriot ca un Széchenyi, Deák, Eötvös, Vörösmarty etc. Și pe aceștia încă biserica i-a crescut în școalele sale. Cine a învățat pe eroi libertății din a. 1848 la iubirea de patrie și jertfirea de sine?

În era absolutistică, care a urmat după aceea, cine a susținut, a grijit și a dus la liman simțul, spiritul și conștiința națională? Școalele bisericei, căci pe atunci nici nu erau școale de stat.

Și dacă de atunci, de când sunt de acestea, abia se naște câte o figură mai mare și mereu crește numărul acelor, cari numai pe buze poartă numele patriei, dar de fapt o privesc de vacă bună de muls; dacă tot mai bine simțim și accentuăm lipsa creșterii naționale, ce este pricina? — De sigur, că pricina nu sunt școalele bisericei, cari nu s'au schimbat, și cari și azi lucră mai mult, pe acest teren, ci cauza este sistemul de instrucțiune și educațiune importat de stat din străinătate, sistemul acela birocratic, străin indiferent în cele religioase, ori chiar contrar religiunii, care disprețuind religiositatea, primul caracteristică națională, a tinde numai spre cunoștințele și științele, apăsând ca și o piatră de moară și școalele bisericei, ca aceste să nu-și poată dezvolta ca în trecut puterile sale străvechi pe terenul educației naționale și patriotice.

³⁾ E vorbă de națiunea maghiară. Trad.

mai zdraveni, mai voinici, și mai deștepți, și au mai frumoasă uniformă. Din ușa, către sat a gării aruncăm o privire asupra coastei din față, cu rânduri de vile pompoase, ce ar înverșuna și pe socialistul cel mai blând. E o adevărată panoramă!

Clopoțelul ne chiamă să suim. Obosit până dincolo, abea aștept să mă așez în cupeu, și să vie călăuzul cu perforatorul și cu întrebarea lui pe românește: »biletele, domnilor«. Toată lumea vorbește mai cinstit, mai omenos pe aci. Așa de bine îți cade să auzi cum se strigă: »gata«, în loc de »mehet-ul« zmutit, și: »la o parte domnilor« în loc de îngâmfatul »félre a vágányokról« Ești doar în »România liberă«!! Așa de ostentativ și așa fără de rost se spune asta la tot pasul! Ești pe platformă, stai pe treptele trenului, când el zboară nebun, te urci când trenul a pornit deja — ei, poți să faci cum îți place, ești, doar în »România liberă«! Șuerul răgușit, sugrumat al mașinei, te mai supără adecă cu cobirea lui, însă mirosul de măciș proaspăt a fumului ce face dungă în aer, îți trezește în suflet o senzație de îndestulare, de bunătațe, de moleșală. Prietenului Nemeș, cu care călătoreșc împreună, îi vine nu știu cum să se laude, să strige, să se ia de grumaz, eu însă așa mă simțesc de bine, de fericit, fără să știu de ce, de ațipesc încurând.

Așa a trecut peste graniță fratele tău

Sever.

Doar întreagă instrucțiunea noastră de stat, nu e alt ceva, decât copia sistemului școlar prusian. Bărbați protejați în mod demonstrativ de către guvernul liberal, străini de spiritul creștin încheșat cu trecutul și însușirile naționale, sunt diriguitorii cei mai mari ai spiritului națiunii în știință, instrucțiune și pressă. Ei ne scriu istoria noastră națională. (Marczali, Acsády); ei ne cârmuesc afacerile școlastice (Kármán, Klamarik); ei ne scriu cărțile de școală (Alexander Bernat ș. a.); ei ne formează limba națională (Simonyi, Balassa etc); ei prădesc teoriile neadevărate și nepatriotice luate dela streini (Pichler, Somló etc.); pressa, cârma cea mai de frunte a opiniei publice, în cea mai mare parte e în mâna lor. Și deviza educației naționale, ai căreia ei sunt cei mai gureși propovăduitori și pe care o pretind mai mult, — par că înaintea lor nici nu ar mai fi fost educațiune națională — nu e nimic altceva, decât simpla imitare a »național liberalismului-german; și în interesul acesteia, de fapt însă pentru delăturarea bisericei de pe terenul școlastic, idea monopolului școlar de stat, nu e alt ceva decât o idee și o tendență francmasonică importată din străinătate.

(Va urma.)

Crestături.

— **Adunarea generală a »Asociațiunii«** se va ținea, în 21 și 22 Sept. n. în Brașov. Adunarea din est-an se speră, va fi mai cercetată, ca ori care alta. La ordinea zilei, afară de agendele obicinuite, este alegerea secretariului prim, în locul d-lui Dr. C. Diaconovich, care a demisionat.

Sunt numai doi concurenți, între cari și d-l *Octavian Goga*, poetul nostru, până aci secret. II. Alegerea va fi deci foarte ușoară, aproape făcută. În locul d-lui Goga a fost ales secret. II. d-l Oct. Tăslăuan, directorul »Lucafărului«. Astfel »Asociațiunea« intră în fine în ogașa ei firească, potrivită chemării sale culturale și literare. Intre propunerile comitetului vedem și una prin care se cere alegerea de membrii onorari a d-lor: Em. Ungurean, care se desparte de conducerea rodnică a desp. Timișorii și Dr. Diaconovich,, care se retrage din biroul comitetului central mergând la București.

— **Incurcătura politice maghiare** nimic nu o poate caracteriza mai bine, deocamdată, decât broșurica de 30 pag. ce ni-sa trimisă și nouă și al cărei titlu — păr lung la minte scurtă — sună astfel: »Néhány szó a magyar nemzeti állam kitépítéséről és a nemzetiségi kérdések megoldásáról. Ajánlv a magyar képviselőház figyelmébe irta Tali Ferencz Lajos«. — Vrem să cruțăm pe ori cine ar fi ispitit după titlu, de ori ce pierdere, ce și-ar putea face cu cumpărarea și cetirea acestei broșuri de 30 de fil. Autorul este tipul politicianului de zi unguresc, care — vorba ceea: sokat akar a szarka... — vrea cu o singură lovitură să zidească statul Ungariei, în stil curat maghiar, dar în același timp să ne împace și pe noi, care suntem cu totul altceva, decât »secessiunea« maghiaro-jidană, ce stăpânește arhitectura politice din Ungaria.

El recunoaște, de pildă, la pag. 25, că: »Temelia fericirii popoarelor, ca și a familiilor, este pacea. Familiile, ca și națiunile, se alcătuiesc din elemente de deosebite naturi, și zilnic putem vedea, că unde se înrădăcinează cearta, acolo conviețuirea și munca binecuvântată este cu neputință«. Mai mult. El mărturisește chiar: »Dacă noi stăm în continuă luptă cu concetățenii nemaghiari, cari contează foarte mult în patria noastră, nu numai pe ei, ci și pe noi ne slăbim. Slăbirea puterilor, după veșnicile legi ale firei, duce la decadentă, apoi la desăvârșită perire. Trebuie să vedem, cât de mult ne deține puterile și în ce măsură mare ne împiedecă în plănuita edificare a statului aceasta neconținută și nenorocită ceartă internă«. Și conclud, că trebuie făcut tot ce e cu putință, pentru a încheia o pace durabilă și favorabilă tuturor. Totuși, cum își închipuește acest d. Tali (fără ypsilon!) pacea cu noi? Ascultați, și de puteți, nu vă indignați:

El cere dela dietă, să revizuiască legea de presă, — fără a atinge libertatea ei, (!) însă astfel, ca pe »agitatori« — știm cine ni-s aceia — să-i pedepsească totdeauna cu temniță ordinară, grea, ca și ucigașii și lotrii, ear nu cu temniță de stat, care e prea domnească pentru »martiri«. — Una la mână. Mai vrea, dumnealui, ca dreptul electoral, secret ori public, puțin îi pasă, să fie legat negreșit de știința scrierii și cetitului unguresc!

A doua boacăna. Cele multe în urmă: În școalele confesionale să se învețe aproape numai ungurește. Învățătorii să mai facă un examen din limba maghiară la cea mai apropiată preparandie de stat; încolo în toate satele noastre să-și facă școale de stat, exclusiv maghiare, apoi fabrici, cari să ne maghiarizeze, și alte multe mai vrea, dumnealui, nici el nu mai știe câte toate vrea — de dragul păcii cu noi!

Încolo, ce-i drept, spune că virtuțile străbune ungurești ar fi: nepăsarea, îngâmfarea, mania de a domni, ușurătatea, nevrednicia de încredere, și lenea înăscută. Se plânge că tulipanul, care l'a entusiasmă, iute s'a trecut; ci că s'a topit la flacăra focului de paie. Și totuși îl paște nădejdea că câte o fabrică în satele românești, ar face pe Românii noștri să zică către popa și dascălu lor: Dute la dracu! — și să să închine numai tulipanului ear nu sfintei cruci.

Eată cum chibzuește un politician, de elita lui Tali, în chestiunile de viață ale țerii și ale neamurilor ei. Apără-ne Doamne de »prieteni« păcii acesteia!

— **Discursuri parlamentare.** Sub acest titlu d-l Dr. Iuliu Maniu, deputatul cercului Vințul de jos, și-a publicat într'o broșură de 93 pag. cele 9 cuvântări, ce le-a rostit în camera deputaților, între 29 Maiu — 31 Iulie. Am cetit la timpul seu în textul lor original unguresc discursurile d-lui Dr. Maniu și nu hesităm a spune, că în raport cu celelalte discursuri rostite de Români de acum în parlament, dl Dr. Maniu, deși poate cel mai tiner, s'a distins în modul cel mai hotărât. A făcut deci bine, că și-a tradus și în românește aceste vorbiri, prin ce asemenea s'a apropiat de părerile noastre, cari am zis odată că ar fi de lipsă ca toate discursurile rostite de Români să se tipărească și românește, complet, pentru a le putea aprecia și cei competenți, alegătorii de acasă, și ori cine, care ar vrea să cerceteze ce s'a spus, și ce nu s'a spus în dietă.

Dacă ar fi o organizație, cum nu e, în politica noastră, acest lucru s'ar fi făcut de mult și aprecierea lucrului asemenea. Astfel apar ici colea broșuri, cuprinzând vorbirile unuia și altuia, resfirat. Critica lor nu se face și nu noi ne vom asuma acest rol.

Constatăm cuvântul sobru, cumpetat, și cumințe, ce-l premete d-l Dr. Maniu acestor discursuri, și în care însuși accentuează »necesitatea« critice. Eată ce dorim și noi să i-se facă, cu dreptate și cu demnitate, pentru buna lămurire a situației.

Impărăția lui Dumnezeu.

— Urmare și fine. —

De fapt în jurul osiei acesteia s'a învărtit lumea! În mizeriile realității, în chinurile sărăciei, în merunțelirea decaderii popoarelor, în totdeauna s'a arătat spre comoara aceasta, în sămn de mântuire. Barbarilor, plebeilor, oame-nilor osteniți, gladiatorilor, sclavilor, puternicilor neastâmpărați, ascultați: în voi înșivă este împărăția lui D-zeu; prețuiți-vă, iubiți-vă sufletul vostru!

Acest spirit respiră și din evanghelie, a-aceasta suflare de primăvară se resimte din ea, suflare pe care ni-o suflă spre noi lumea aceea fericită, care este dincolo de marea vieții. Acesta este parfumul care ne vine dinspre oceanul veșniciei și ne povestește despre nemurire. Pe urma acestei conștiințe s'a aprins iubirea sufletelor, a cărei flacără Isus Christos a deșteptat-o. Schinteile ei, vălvățiile ei s'au împrăștiat zburând pe sub bolta albastrie a creștinătății, de au aprins sufletele apostolice. Și au eșit la largul acești fanatici ai sfintei iubiri și au căutat sufletele. Și în ochii oamenilor au zărit schinteieând schinteia cea neperitoare, și pe buzele lor au văzut arzând setea după fericire, și sub toga împărătească, ca și sub aspra cămașă de rob, au văzut inima omenească sbătându-se și în bătăile acestui organ neliniștit au recunoscut ritmul dorului după viața de veci!

Ascultați rugăciunea sufletului de apostol a sfântului Francisc de Xaver: *animas, animas, da mihi animas!* (Suflete, suflete, dă-mi Doamne, suflete!) Vorbește întrairea, acest suflet febril? visează? așa dară? Da, da! Toate sufletele de acest fel vorbesc întrairea pentru noi, oamenii cei reci la suflet, de fapt însă ei toți vorbesc în limba evangheliei. Așa e, că visează? Firește; și în visul lor ei văd o țară, în care frații, fără de deosebire de neam, de limbă, de rang și de clasă, se întâlnesc în aceeași egalitate a fericirei! Și până ce sosește acea țară, ei lucră, muncesc și mântuiesc. De prin străzile cu piatră ale orașelor, ei culeg sufletele zdrobite, zdrențuite; de

prin fabricile de pe pământ, și de prin băile de sub pământ, ei adună pe oamenii trudiți și cutropiți; ci cresc pe cei părăsiți și deșteaptă stânsa flacăra a nădejii în cei rătăcitori și rătăciți!

Sub bolta ceriului acestei împărății dumnezeiești s'a născut omul! Prețuirea nemărginită a vieții omeneste, a sufletului omenesc, și aprecierea cuvenită a vieții luptătoare a dat omenimei avântul acela neoprit spre înaintare, care nu se mai poate împiedica. Sufletul, spiritul, a atins cu aripile sale de mătăsă omenimea și s'a trezit, s'a deșteptat și a simțit că aceasta îi trebuie, aceasta o așteaptă. Pe Isus Christos, raiul său, l'a așteptat!

Dacă e adevărat, că întru adevăr e mare om acela care și numai cu un milimetru ridică nivelul apăsător al lumii morale omeneste, o, atunci să cădem la picioarele lui Isus, și să depunem cununa recunoștinței noastre; pentru că elne-a arătat prețul nostru, comoara noastră cea ascunsă; conștiința noastră, punându-o în cumpena lumii întregi, el a prețuit-o mai pe sus de aurul și comorile scumpe, și el a descoperit în noi vrednicie dumnezească, chiar și în mizeria noastră; el a împărțit laurii împărățiilor cu robii lor.

Nime altul n'a înălțat omenimea, ca și Isus Christos. Nici clasicismul, nici filozofia, nici *imperativul categoric* alui Kant, nici chiar delirul lui Nietzsche. Credeți-mă! Dar ce zic, să-mi credeți? doar vedeți! Vă interesați de ideile și de reformele marilor bărbați ai lumii. Doar cetiți pe Tolstoi și Dostoievski; dar, rogu-vă, cetiți și evangeliile? Cetiți-le, și nu veți fi lipsiți de idei și mai ales de liniște și pace sufletească. Pe paginile Evangeliilor veți vedea un clasicism reformat după adevăr, veți întimpina un *imperativ* înălțat până la desăvârșirea creștinească, și ve va răpi o pasiune aprinsă pentru Isus Christos. Și la toate acestea istoria universală ve va servi cu niște perspective mărețe, cari vor ridica și mai mult adevărul.

În palatul de marmor de pe muntele *Palatin* vă veți întâlni cu tribunul *Sebastian*, pe insulele de dincolo de Tibru veți da de *Anicia Caecilia*; în stadiul lui Domițian veți afla pe *Agneta*, jos în grădinile Cataniei pe greaca *Agatha*, peste mare, în Carthagenă, veți găsi pe *Ubia Perpetua*. Tot sânge nobil, tot tipuri clasice. De pe fețele și de pe sufletele acestea veți ceti că împărăția lui D-zeu e spirit și viață, și încă astfel de spirit și de viață, ca și care n'a creat nici politica, nici puterea, nici arta, nici filozofia. Toate aceste figuri admirabile arată înspre suflet, în lăuntru, ca și când ar zice: acolo căutați... deșteptați-vă la conștiința prețului nemărginit al vieții voastre. Ori ce ați fi, ori unde ați locul, credeți, că împărăția lui D-zeu nu e legată de păreții marmurii, și că nu e esilată nici din coliba de vâloage bătucite. Întru voi este împărăția lui D-zeu, ori unde ați fi. Petrundeți-vă de ideile lui Isus Christos, că D-zeu vă iubește și poartă grije de voi; simțiți și resimțiți că din credința voastră țînesc izvoarele vieții dumnezeiești; petrundeți-ve viața de idea, că viața pământească e preludiul nemuririi și că pe acest pământ trecător trebuie să ne orientăm asupra scopului nostru veșnic. Atunci un simț de nemărgenită maiestate va nobilita viața noastră, care va fi toată alui Dumnezeu și pentru Dumnezeu.

Și mai pe sus de toate va fi o viață bogată!

După Justus Möser trei lucruri se recer la viața bogată și fericită: »Grosse gedanken, bedeutende Thaten, Freuden« (gândiri mari, fapte însemnate și bucurii.) Împărăția lui D-zeu cuprinde în sine toate aceste trei cerințe. Viața omenească e pe o formă de banală și de nesuferit, fie în palatul regal, fie în castelul profesc, fie în saioanele parfumate ale jururilor, dacă ne lipsesc gândirile mari, faptele însemnate și bucuriile. Avem deci idei mari, Domnilor? Dacă nu, să le primim pe cele ale lui Isus Christos, mai sublim decât acestea tot nu aflăm. Ori de ne impresoaară sărăcia staulului din Vifleim, ori de trăim în mediul casei de templar din Nazaret, ori de umblăm pe scările de marmoră ale guvernului, tot una face: de idei mai mari noi nu vom da.

Ce idei sunt acestea? Nu sunt puteri amurțite, nu viață chloroformisate, nu simburi seci; din contră sunt tot numai putere și viață, ce scapără după făptuire; după fapte! Avem noi fapte însemnate, mai mult: fapte Dumnezeiești? Pentru că și acestea se cer; viață dumnezească îi trebuie omului. Ori ce alte fapte sunt puțin pentru el, îl lasă neîndestulit. Fapte dumnezeiești trebuie, dar unde se produc acelea? Numai aci, în solul vieții de veci! Tot ce faceți pentru D-zeu, tot ce faceți în strânsă legătură cu D-zeu, tot este dumnezeesc, adevărat chiar foarte însemnat. Însemnat, ca și meritul vieții de veci. Și acolo unde sunt idei dumnezeiești și fapte dumnezeiești, acolo nu lipsesc bucuriile, bucurii tainice, dulci, ametoitoare! De aceste bucurii cântă sufletele. De acestea se îmbracă în haine de mireasă, când se pregătesc cu *Caecilia* pentru cununia martiriului. De acestea își leagă părul coșite, când merg cu *Perpetua* în arene, nu ca să se uite, ci ca să se lupte. Aceste bucurii îi inspiră pe ei, ca și pe *Ursus*, să se iee la luptă cu taurul de bivol.

O gândire! o faptă însemnată! o bucurie avântată! — unde veți fi voi, dacă nu în calea vieții? Unde și pe unde ați avânta și ați înălța sufletele, dacă înspre fericirea cea veșnică? Întralte părți puține urme aveți; dar împărăția lui D-zeu este saturată de voi, și din voi se hrănesc sufletele mari, sufletele distinse, cari cântă despre voi laudele vieții bogate.

În sfârșit viața aceasta bogată vine cu o putere care schimbă și fața lumii și crează lumi nouă. Cu puterea darului d-zeiesc ea învinge ori ce piedecă, care se opune cu principiile ei: ori ce cultură, civilizație, cesarizm, ori ce putere politică și pompă lumească, și se nisuieste a transforma viața după ideile credinței și după inspirațiunile iubirii. Aceasta lume nouă, e drept, nu poate fi statornică, ci e supusă la schimbări, dar ceea ce e statornic și bun în ea, o poartă sufletele acelea mari, și o dau din neam în neam, cari apoi pornind din marile idei îmbogățesc cu fapte însemnate viața și presară bucurii, binecuvântări și milostiviri peste pustietățile ei deșerte. Să intrăm și noi în urmele acestui neam nemuritor de suflete, să deșteptăm întru noi spiritul neglijat al creștinătății, pentru că nu în epigoni, ci întru fii lui D-zeu se va plini cuvântul lui Christos: »Împărăția lui D-zeu este întru voi înșivă«.

Trad. Dr. E. Dăianu.

Dela Sângeorzul-românesc.

— Mănăstirea »Pocrova«.

Sângeorzul-românesc, vestit astăzi pentru izvorul de apă minerală »Hebes« și băile de acolo, cercetate mai ales de Români, este și de altfel o comună vrednică de însemnat. Are peste 3500 locuitori, tot numai Români de legea unită, — afară de câțiva fii alui Israil. După cum se vede și din fotografiile ce dăm, în sat se află o biserică mare și frumoasă, care stăpânește întreaga vale aceasta a omeșului mare, ce strătaie satul în 2 părți neegale. Biserica cea nouă, largă și luminoasă, ca o catedrală, s'a zidit nu de mult în locul altei biserici, mai mici, dar tot de zid, și tot frumoasă, de care s'a legat o legendă, ce se mai povestește și azi. Durere, din vechea biserică n'a mai rămas urmă, deși se spune că era în stil oriental și româneț. Au mai rămas însă niște icoane vechi, zugrăvite bine, cari să păstrează încă, cumva, într'un unghet al bisericii nouă.

Mai este însă în Sângeorz și o biserică de lemn, care e așezată »peste apă«, adevărat în partea de dincolo de Someș a satului. Soartea acesteia încă e pecetluită. În ea se păstrează acum câteva cărți vechi rămase dela o veche *mănăstire*. De însemnat deci că în Sângeorz a fost cândva, în veacul al 18-lea și o mănăstire, așezată pe o colină frumoasă, în marginea dinspre apus a satului. Locul vechii mănăstiri, a »*Pocrovii*« se arată, și se cunoaște și azi. Urmă scrisă despre aceasta mănăstire se găsește într'o notiță frumoasă, însemnată de Grigorie Maier, mai târziu episcop în Blaj, pe un *Authologhion* dela Iași, ce se păstrează foarte bine și acum în bisericuța de »peste

apă«. Eată cuvânt de cuvânt aceasta notiță scrisă foarte ceteț:

»Cunoscut lucru iaste cum aceasta carte prin strădania și cheltuiala cucernicului între preoți Popa odată Constantin din Sângeorz, iar acum Ermonah Climent s'au cumpărat și lăsat zestre vecinică acestei sfânte mănăstiri, carea mănăstire așiderea de acelaș ermonah au fost din întreg începută și de ale luiși sîrguitoare mâni isprăvită; așa dar nime dintre temetorii de D-zeu pravoslavnicii, și măcar cine carile se teme de pedeapsa lui, nu va putea înstrăina decii aceasta d-zeasca zestre. Deci fiind noi trimiși și spre aceste părți, a vesti mai ales săracilor a vremilor acestora atâta turburate, a vindeca pe cei zdrobiți, a propovedui robiților iertare și orbilor vedere, cum zice Isaia, a chiema ziua resplătirii, a mângăia pe toți cei ce plâng, a da celor ce se tânguiesc slavă, în loc de cenușe, podoaba mării, în locul mahnirei, iproci. am fost cercați și rogați să sămnam acestea în mănăstirea *Pocrova* a Sângeorzului, zile 20 Dek. adevărat ziua marelui mucenic Ignatie 1760, mic și netrebnic între frați Gavril Grigorie Maier m. p. stareț . . . . . sfintei Troițe dela Blaj.«

Tulburările la cari face alusiune reacțiuosul și preaduiosul Grigorie Maier la 1760, nu se cunosc mai de aproape.

D. Dr. Bunea amintește despre mai multe tulburări în părțile Bistriței, pe vremurile acelea foarte tulburate ale lui *P. Paul Aron*, când Sofronie, și alți fanatici agenți ai Sărbilor, Rușilor și Grecilor umblau pe la noi, ca să abată pe oameni dela *unire*. Se cunosc tulburări de acestea la 1755 și 1762, când și Episcopul zelos, care purta numele celor mai mari doi apostoli, a călătorit prin părțile Sângeorzului, — dar acela, de cari pomenește Grig. Maier, au trebuit să fie pe la 1759—60, și acestea mai de aproape nu se cunosc.

În opul său foarte valoros: Episcopii *Petru Paul Aaron* și *Dion. Novacovicii*, Blaj, 1902, d-l Dr. Bunea, face istoricul mai multor mănăstiri vestite, și pe lângă aceea ne dă lista alor 45 *mănăstiri*, cari le aveam în veacul al 18-lea, și din cari unele stau până astăzi, cele mai multe într'o jalnică părăsire, lipsite de ori ce viață. Nici în lista aceasta bogată, nici întralt loc, n'am văzut însemnată mănăstirea *Pocrovii* (întru amintirea acoperemântului, pocrovița, Maicii Preceste) dela Sângeorzul-românesc.

Eată de ce am ținut să copiez și să public însemnarea duioasă scrisă cu mâna neuitatului episcop popular Grigorie Maier (Maior.)

D. E. D.

RĂVAȘUL CLUJULUI

— Masa studenților univerzitari se va deschide la 1 Oct. n. și va fi așezată în casele Petran, în minunata grădină din strada bisericii grecești. Vor fi 20 locuri gratuite la prânz. Cererile sunt a se adresa până în 20 Sept. n. către direcțiunea »Economului«. Cererile sunt a se înzestra cu copia indicelui, ev. și atestatului de maturitate, espunându-se starea familiei fiecărui. Din punct de vedere sanitar petenții se vor prezenta la medicul mesei d-l Dr. Romulus Marc (Széchenyi tér nr. 1). Fie ca cu încetul măcar masa studenților să se desvoalte într'un mare internat pentru univerzitari, după cum s'a proiectat, deocamdată fără deplin succes, dar totuși cu câștigul, că »Asociațiunea« a oferit un local în casele menite pentru internat.

— *Limba rusească* are catedră la univerzitatea din Cluj, și va fi propusă de d-l docent Stripszky, un tînăr cu frumoase cunoștințe etnografice și slavist. Pentru noi Români, cari am suferit mult pentru neștiința limbilor slavice, cari atâta au influențat limba și cultura noastră, e o bună ocazie de a învăța cea mai lătită și mai cultă limbă slavică, așa de bogată în opere literari. Tinerii noștri să nu scape aceasta ocazie. Prelegerile la univerzitate sunt gratuite.

— *Docentura literaturii române* destinată d-lui Dr. Ioan Rațiu, profesor în Blaj, care a făcut ocol prin toate foile, nu e încă sistemizată. Senatul univerzitar — cum suntem informați, — a hotărît să facă propunere la minister pentru denumirea d-lui Dr. Rațiu de docente, de fapt însă până acum nu s'a făcut.

— *Biserica română gr.-cat.* este încă tot sub reparație. În locul boltituri celei grele se plănuieste facerea unei boltituri ușoare de gips,

sistem »Rabitz«, tot în forma cum a fost. În scopul acesta forurile competente vor hotărî cât mai curând pe baza planurilor și a proiectului de spese prezentat de un arhitect din Cluj. Se recer aproape 5000 cor. pentru repararea completă a bisericii lui Bob.

— **Școală de limbi.** Vestita »școală de limbi« sistem Berlitz, care în toată lumea lățește cunoștința de limbi, a început să lucreze și în Ungaria, chiar și în Cluj. Direcțiunea școlii e în Szentegyház u. nr. 10. și dă instrucție, pentru domni și dame, în limbile: franceză, engleză, germană și rusească — de vor fi elevi. Cu timpul poate se va introduce și catedra limbii române. Recomandăm tinerilor noștri, ca să se deprindă în vre-o limbă europeană luând oare la școala Berlitz. Taxele sunt cam 1 cor. de oară, ce e drept cam scump, dar din ce ia cineva mai multe oare, din ce taxa de oare e mai mică.

DE PESTE SĂPTĂMÂNA

Pentru repararea bisericii:

Au mai binevoit a dărui:
Nr. 1. D-l. V. *Basiota*, jude pens. Cluj 10 cor.
2. D-na Maria Ciupeș 3 cor.
3. D-na Elena Ceușan 8 cor.
4. Gregoriu Crișan și soția 5 cor.
Suma 26 cor.

Pentru noua biserică.

Au mai dărui pentru fondul bisericii celei noue:
350. Maria Hodiș din Trestia 1 cor.
351. Dănilă Ciptigan din Cluj-Mănăstur — 1 cor.
352. Ioan Sturza inv. în Suceag 4. cor.

Coroana bisericii.

Au plătit coroana bisericii:
Teodor Babă pe anul 1905 și 1906 2 cor.
Văd. lui George David (Miron Parască) pe anul 1905 1 cor.
Ioan Mercean pe 1905 — 1 cor.
Nastasia Rădean pe 1905 și 1906 2 cor.
D-zeu să le răsplătească cu darurile sale bogate.

— **Cuvântul Papei Piu X.** în cauza legii nedrepte din Franța, a făcut o puternică impresiune în toată lumea creștină. Nu numai în Franța întreg episcopatul și clerul, ci chiar și în țările necatolice cuvântul patriarhului Romei a fost apretiat, ca spus în numele creștinătății întregi. În Anglia autoritățile bisericesti anglicane s'au rostit în acest înțeles. Ceea ce e mai rar, și deci mai îmbucurător pentru noi e, că chiar și în România a resonat în aceasta chestie un cuvânt cuminte, dovedind solidaritate într-o cauză așa de comună tuturor creștinilor, cum e lupta contra ateismului organizat și erijiat în principiu de stat. »Epoca« dela 12 Aug. v. din București publică un articol: *Ignis ardens*, scris de Baba-Novac, cunoscut până acum de un fanatic contrar al bisericii catolice. Ei bine acest articol e hotărît plin de admirație și de simpatie pentru Papa. Regretăm, că nu putem reproduce decât sfârșitul articolului, care zice:

»Iată cum și de astă dată prorocirea apostolului irlandez este pe cale de a se adevăra prin atributul, ce a desemnat pontificatul lui Piu al X. în devisa *Ignis ardens*: dorim însă din tot sufletul, în interesul superior al creștinătății universale, să se limpezească criza înfricoșată, prin care trece biserica Franței sub auspiciile versului *credinței infocate*, și a se cruța nobilei națiuni franceze reversul de »*Foc și pară*!«

... Criza, ca criza, dar ne place accentuarea »*interesului superior al creștinătății universale*«, care am dori să nu se piardă nici când din vedere!

— **Hymen.** Dșoara Valeria Pop și d-l Gavril Muste, anunță cununia lor, care se va celebra în biserica gr.-cat. din Domnin, la 17 Sept. st. n. c., la 4 oare d. a.

— **O frumoasă cununie** s'a serbat în catedrala din Blaj. Duminecă în 9 Sept. la oarele 5 d. a., când s'a cununat dl Iosif Orga, contabilul »Sălăgenei« din Jibou, cu dșoara Valeria Uilăcan, fiica d-lui canonic Ales. Uilăcan. Public foarte mult și distins era în vasta catedrală. In-suși I. P. S. D. Metropolit, Dr. Victor Mihalyi, era de față binecuvântând tinera păreche. Preot cununător a fost dl Dr. Elie Dăianu, protop. Clujului, care a rostit o dulce alocuțiune distinșilor miri, relevând frumșeta și măreția stei taine a cununiei, după învățătura bisericii creștine. Nănași au fost Dna Dr. Popescu din Reghin și dl Dr. Aug. Bunea, canonic. Ospățul ce a urmat s'a ținut în marea sală dela Hotel »Univers«. Masa era splendidă, având în frunte pe I. P. S. D. Me-

ropolit, care a rostit primul toast pentru miri. Dr. Bunea a închinat pentru cununători: I. P. S. Metropolit Dr. Victor Mihalyi și protopopul Dr. Dăianu. Au mai tostat Dr. Dăianu pentru nași, protop. Ioan Pop, Morlaca pentru părinți, Aur. C. Domșa, pentru țeranii de față, între cari unchiul mirelui. Prof. G. Precup a vorbit pentru d-nii Ioan Bianu, membrul Academiei și Dr. Vas. Bianu, medic Buzeu, verii miresei. Frumos și duos a vorbit Dr. Bian, mai pe sus de toți însă dl Ioan Bianu, care a făcut o splendidă apreciere a Blajului și a bisericii unite preste tot, închinând pentru Metropolitul, capul bisericii noastre.

— **Misiuni în Săsari.** În dieceza Orăștii-mari misiunile populare s'au început în frunțașă parohie Săsari, care în multe privințe e frunțașă. Cu prilejul sfințirii noii biserici, săvârșită anul trecut, de însuși P. S. Arhiepiscopul Dr. Radu, s'au făcut aceste cele dintâii misiuni. În estan la aniversarul marelui serbări sa luat hotărârea a se face de nou. Iată programul acestor sfinte lucrări, ce se vor săvârși în Săsari, la 22 și 23 Septembrie n. a. c.

In 22 Septembrie:

După amiază la 3 oare. Chemarea ajutorului Sfântului Spirit; încunjurarea Bisericii de 3 ori; închinarea S. Cruci. După intrarea în Biserică parochul din loc bineventează preoțimea și poporul adunat și vorbește despre »înșămăntarea sfintelor misiuni«. Apoi inseratul. După acea D. Ioan Bohățel, preot în Lăpuș, vorbește despre — păcat și mărturisire.

După inserat se face deslegarea îndătinată și se începe ascultarea mărturisirilor.

Seara la oarele 8 »Paraclisul P. C. V. Maria«. După evanghelie D. Romul Marchiș — paroch în Tămăia, predică despre Mântuirea neamului omenesc prin Isus Christos și despre ajutorul puternic al P. C. V. Maria. După »paraclis« se continuă mărturisirile.

In 23 Septembrie:

Dimineața la oarele 5, sună clopotul și se continuă mărturisirile.

La oarele 6 a. m. mânecatul. După evanghelie D. Alexandru Farkas, paroch în Bușac, predică despre *Judecata din urmă*. După Mânecatul continuarea Mărturisirilor.

La oarele 8^{1/2} binecuvântarea icoanei și a tronului P. C. V. Maria, apoi se începe S. Liturgie.

După »Credeu« R. D. George Șuta, protopop în Borlești, predică despre S. Cuminecătura. Cei pregătiți se cuminecă.

Înainte de »părăstas« D. Andreiu Pop, preot în Buița, predică despre datorința noastră de a ne ruga și a împlini faptele îndurării pentru cei repausați.

După parastas Pontificantele ține vorbirea de încheiere și împărtășește binecuvântarea arhiepiscopicească.

Încunjurarea bisericii de 3 ori. După intrare parochul local face rugăciunile convenite, în urmă obicinuita deslegare.

— **Concurs.** Pentru conferirea alor 20 locuri libere la »Masa studenților academici« din Cluj pe semestrul I. al anului școlastic 1906—7 se escrie prin aceasta concurs cu termenul de 20 Septembrie n. 1906. Petenții au să-și înainteze cererile, în cari să fie dovedit că sunt înscriși la univertitatea din Cluj, că sunt lipsiți de mijloace și că sunt deplin sănătoși, — la direcțiunea institutului »Economul« Cluj (Kolozsvár.) Masa se va deschide la 1 Octombrie n. 1906.

Diracțiunea »Economului.«

Serbarea României.

În zilele de 9, 10 și 11 Sept. n. s'au dat în București, la »Espozitiie«, în largile arene romane, niște serbări musicale atât de mărețe încât nu se pot descrie, fiind că ori ce cuvânt, este departe de a atinge vrednicia lor ideală. Coruri din toate părțile pământului pe unde sunt Români, s'au adunat la București, din Bucovina, Ardeal, Bănat, Bihor, și din toată România. Și au cântat pe rând câte 10—15 coruri într-o zi, cari la sfârșitul programului se contopeau în câte un singur cor și cântau câte 800—1000 de cântăreți laolaltă. În ziua din urmă aproape 2000 cântăreți au cântat împreună »Deșteaptă-te Române«, imnul Românilor de pretutindeni. — Pe lângă coruri s'a făcut minunata serbare a »junilor« din Brașov, așa cum se obicinuește la sărbătoarea învierii...

Înălțarea sufletească, mișcarea inimilor până la inimi, era urmarea acestei esundări de sentimente, pe urma căreia o dulce înfrățire românească una, ca într'un cor armonios, toate inimile, și al cântăreților și a ascultărilor fericiți. Toate acestea au decurs în cea mai desăvârșită bună rânduială cum se și cuvine unei serbări culturale, căreia cu dreptul i-s'a zis: *serbarea româniei*.

Anul trecut eram cu toții încântați de serbările dela Sibiu ale »Asociațiunii«. Cea ce s'a

sevârșit înse acum în cele trei zile de praznic a inimilor românești, întrece nu numai tot ce a fost la Sibiu, ci ori și ce închipuire, ori și ce așteptare.

O astfel de nobilă, pașnică, și mai pe sus ideal de frumoasă manifestație trebuie să umplă de bucurie toate inimile culte omenești. În mijlocul toului de manifestațiuni sângeroase, cum sunt în Rusia, și Macedonia, în mijlocul turburărilor fioroase cum erau în Bulgaria, mai apoi prin Fiume, Zara, etc. și peste tot în mijlocul nemulțămirelor ce se manifestă atât de sgomotos și primejdios, în toate taberele socialiștilor, prin Germania, Italia, Franța ba și pe la noi, aceasta manifestație de armonii răpitoare se înfățișează, cu adevărat ca un cor de catedrală în mijlocul unui târg gălăgios, ca o simfonie într-o tabără de sgomot disordinat, ca o floare curată a idealismului senin într-o lume deșartă, pustie, murdară și crudă. Aceasta manifestație mai mult ca ori ce alta, dovedește idealismul rasei latine în sufletul neamului nostru, și deci menirea înaltă culturală a poporului românesc în mijlocul popoarelor cu care D-zeu l'a așezat alături sau împreună.

Tocmai de aceea e cu atât mai trist dacă astfel de armonii sublime pot se provoca undeva echouri discordante, porniri de prigonire, pentru preținse greșeli închipuite și neexistente. Regretăm cazul urât dela Constanța, dar apoi cu atât mai vârtos osândim pornirile de prigonire ce se vestesc, că ar fi pornite de d-l ministru al cultelor contra unor profesori cântăreți, cari au luat parte la serbarea corală dela București. Și dacă se intenționează a fi act de resbunare, — e cu atât mai dureros pentru resbunători.

O manifestație atât de înaltă etică și artistică, departe de ori ce colorit politic, numai aceia vor preface-o în cauză politică, cari nevoind să o înțeleagă în curățenia ei, o denaturează. În numele civilizației și a adevăratului patriotism, așa ceva nu ar fi iertat să se întâmple!

— **Noua tipografie din Caransebeș,** de care am mai pomenit va fi susținută de o societate pe acții »*Minerva*«. Capitalul societății e statorit deocamdată în 20,000 cor. Acțiuni à 50 cor. se pot subscrie până la 1 Nov. n. a. c. O coală de subsrieri e depusă la redacția foii noastre. Plătirea ratelor (4) are a se face la banca »Nera« din Bozoviciu sau la »Sebeșana« din Caransebeș. Adunarea generală se va convoca prin o publicațiune în 4 foi, între cari și »*Răvașul*«.

Scopul noii tipografii, cum se spune în prospect, nu este de a face concurență speculativă celorlalte tipografii românești, ci mai ales de a tipări cărți folositoare și instructive cu prețurile cele mai ieftine posibile și a fi într'un ajutor autorilor la tipărirea scrierilor lor. Între membrii fondatori ai societății »*Minerva*« vedem pe domni: Iuliu Novac, dir. băncii »*Nera*«, Dr. Nic. Ionescu, dir. »*Sebeșanei*« din Caransebeș, Dr. E. Dăianu, protop. gr.-cat. Cluj, Vas. Domșa, protop. gr.-or. Orăștie, și alții din părțile bănățene. Dorim izbândă morală, că aceasta se așteaptă în locul prim.

— **Concerte în Blaj.** Ni-se scrie și ni-se cere publicarea acestor rânduri: Înainte de aceasta cu vre-o săptămână d-l Zah. Bărsan și dșoara Olimpia Brașoveanu în turneul lor au fost și la Blaj și au dat o reprezentație teatrală. Publicul dornic de astfel de lucruri, de cari afară de reprezentațiile reuniunii sodalilor de sub conducerea zelosului prof. Precup nu se prea pomenesc — a mers și a sprijinit cu venita dragoste arta națională, și a rămas și foarte mulțumit ca după un lucru frumos. După vre-o câte-va zile se anunță și concertul Valeria Papp-Bănuțiu. Publicul sub impresiunea lăsată de Bărsan și de sigur și din alte considerații, a mers aproape în acelaș număr ca la Bărsan, să sprijinească ps bursierul fondului de teatru.

După ce ne-a declamat vre-o câteva fabule de Donici și Alexandrescu, la cari nu-ți trebuie atâta meșteșug a început să ne spună »*Oltul*« de Goga. De spus, l'a spus, dar chiar cu aceleaș gesturi, încruntări din sprâncene, întorceri de ochi, ca și în fabulele de mai la început. Noi am rămas întristați foarte. A urmat »*La groapa lui Laie*« tot de Goga, spusă cu o rară monotonie. După toate acestea a urmat cel mai românesc cântec al lui Goga (III), unde țaranul ce zice »*Bea și Dumneata părinte, D-zeu să-ți fie daru*« numai țaran nu era după d-l Bănuțiu, ci mai mult un mahalagiu, sau un bețiv de pe strade. Despre dșoara Papp nu putem zice decât bine, are voce frumoasă, puternică, cultivată, te emoționează, dar ar fi fost foarte bine de ne-ar mai fi slăbit din franțuzeștile și nemțeștile, pe cari noi ce-i drept nu le-am auzit până acum și pot fi frumoase, dar deocamdată ne-ar fi mai plăcut cântări românești.

Eugen G. Odolean

— **Diletanții din Soimuș.** Primim din Soimuș »*Regulamentul*« pentru diletanții de teatru și tovărășie ocazională pentru subvenționarea și

ajutorarea diletanților, compus de Ioan Baciu preot în Șoimuș. Dacă privim trecutul teatralistice noastre românești ori mai bine zis: dacă cercăm să aflăm în dezvoltarea noastră culturală de până acum factori, cari să poată barem în parte rivaliza cu farurile directive ale națiunilor străine, atunci — neuitând nici de modestia cunoscută celor conștii de actualitate — putem susține că ne apropiem — deși nu fără lupte și oboșele seculare — de limanul, ce măgulește sudoarea muncii noastre, asigurându-ne și nouă o treaptă oare care în registrul popoarelor culte.

Ne mângâie faptul, când auzim, ori cetim, că oameni iubitori de progresul neamului nostru, nu cruță jertfa de timp și alfe multe neajunsuri spre a întruni și organiza în societăți după toată ordinea câte o comună ori ținut românesc.

Regulamentul d-lui Baciu cuprinde îndrumările de lipsă pentru probele de cetit, și anume scopul aceluia, datorințele membrilor diletanți pe timpul cât durează cetirea și alegerea ori împărțirea rolurilor, obligamentul ce-l ia asupra sa fiecare rolant prin intrarea în societate, cari apoi se schițează pe rând în 12 puncte. II. Reprezentațiunile unde, când și cum trebuie pregătite, care trebuie să fie ținuta diletanților în timpul cât își achită rolul; durata pauzelor, precum și atitudinea direcțiunii întru împărțirea rolurilor. Partea III. se ocupă cu oficialii și agendele lor, enumără datorințele directorului, care trebuie să fie compus din un președinte, care e totodată și directorul reuniunii, un secretar, un cassar și doi membri; apoi datorințele secretariului, ale cassariului și espune amănunțit cercul de lucrare al comitetului executiv, compus din cinci membri: regișor, garderobier, inspicient, măestru de teatru și recvisiterul. Prețul broșurei destinat pentru »Tovărășia« societate de diletanți din Șoimuș e 1 cor. și se poate procura dela autor.

»Tovărășia« pentru spriginirea diletanților din Șoimuș, după cum se vede din raportul prezentat adunării generale, are 24 membri cu 38 cvote de câte 1 cor. Diletanți sunt 16, și anume 8 feciorași și 8 fetițe. În cursul anului ei au predat 13 spiese teatrale mai mici. Tovărășia a spesat 388 cor; are o bibliotecă de 83 spiese: în garderobă are 49 bucăți de vesminte și o cutie cu multe obiecte de mascat, toate în preț de vre-o 200 cor. Are o scenă transportabilă, care se poate clădi întrun sfert de oară. Decorațiuni își va procura 10 tablouri. și anume: sală de cavalier, oraș, odaie țerănească, sat, pădure, parc, închisoare, cameră, ținut muntos, feerie. Decorațiunile pentru sat le au deja; asemenea are unele pentru scenă; sulii, săbii, porturi țerănești, etc.

Cu un cuvânt Șoimușul, altfel o cunună mică, de 300 suflete, are mai întâiu la noi o bună rânduială pentru teatru sătenesc, pentru care vrednici sunt conducătorii, mai ales părințele Baciu, vechiu diletant român, de laudă. Cei ce doresc să lucreze pentru teatru negreșit să-și cumpere »Regulamentul« acelei tovărășii. Costă 1 coroană.

— **Laptele de crastavete** a lui Balassa K. e mijlocul de înfrumșetare cel mai cu efect și neîntrecut până acum. În 2—3 zile depărtează de pe față grăbunțele, alunițele, pestruele de ficat și alte multe necurățiri, fără ca să fie stricăcios pielii. O sticlă costă 2 cor.; săpun de crastavete 1 cor.; pudrul 1-20 cor. Toate acestea se pot căpăta la Balassa K. apotecar în Buda-pest-Erzsébetfalva.

MAI NOU

»Nebuni ori șarlatani?«

Cu aceasta întrebare alternativă, puțin delicată, întimpină »Budapesti Napló« cercurile politice hotărâtoare, și mai ales pe »Budapesti Hirlap«. Ear la spatele acestei dilematice întrebări — cine ar crede? — e tot chestia naționalităților din Ungaria, pe cari unii nu vreau să le recunoască ca existând. Și întrebarea ascuțită de mai sus, de astădată nu ni-se adresează nouă, ci pentru noi. Cazul e interesant și rar.

Dăunzi »Bud. Hirlap« vorbind de lupta dintre Poloni și Germani constata cu mulțămire, și foarte pe larg, că — »toată puterea Germaniei este prea mică, pentru ca să înfrângă conștiința națională a unei naționalități negermane (Polonii) și alipirea ei la limba sa«.

Asupra acestei constatări foarte drepte, Bud. Napló dela 14 Sept. scrie un prim articol, în care, drept conștie logică ajunge a pune întrebarea de mai sus: »Nebuni ori șarlatani?«

Cincizeci de milioane de Germani — zice »B. Napló« — apasă cu toată bogăția lor grozavă, cu toată superioritatea lor culturală nemărginită, asupra acelor 3—4 milioane de Poloni, săraci, neculți, aproape semi-barbari — și totuși nu-i poate germaniza, nu-i poate deslipi de cultura și limba lor.

»Acest lucru — continuă B. N. — presa noastră de tulipan (B. Hirlap) îl află ca de sine înțeles, ca lucrul cel mai firesc și cel mai simplu

din lume. Dar aici, la noi, ea așteaptă maghiarizarea naționalităților prin limba de comandă maghiară a armatei comune!

»Acolo 50 milioane Germani nu birue cu 3 milioane Poloni... Aici, la noi, față cu 9 milioane de ale naționalităților stau 10 milioane (?) de Ungurime«.

»Și acum întrebăm, sunt nebuni, ori șarlatani aceia, cari află natural că atâta energie înțeleaptă (?) alor 50 milioane germani se dovedește fără ispravă față cu 3 milioane Poloni, dar în acelaș timp, ei îmbată națiunea maghiară cu gândul, că cele 10 milioane Maghiari vor contopi masa cea de 9 milioane a naționalităților!?

Intrebarea e bine pusă de astădată și de foaia maghiară șovinistă, care slugea odată pe vestitul Vészi. Se vede însă, că B. N. vrea numai să apere guvernul »darabanților« că de ce n'a insistat pentru limba de comandă maghiară, și de aceea ea face unele rezerve, altfel absolut lipsite de temei. Totuși trebuie să spunem, că acum odată a spus adevăr și — »gura păcătosului«.

La espoziția din București.

După știrile ce am dat o ceată de Români, țerani și inteligenți, din părțile Clujului, și peste tot din nordul Ardealului, se pregătește pentru a cerceta espoziția din București.

Pentru toți cei ce doresc a se asocia acestei cete, vestim că s'au făcut următoarele înlesniri pentru acești excursioniști:

1. Pe trenurile românești vor plăti numai prețul de jumătate.
2. La espoziție vor avea intrare liberă.
3. În București vor avea cuartir și cost foarte ieftin, cam 2 cor. pe zi!
4. Cei ce ar face excursiune la Constanța și acolo vor avea reducere în prețul cuartirului și costului.

Peste tot călătoria s'ar putea face pe cl. III. petrecând 3 zile în București cu 40—50 coroane, sumă pe care și țeranii mai de frunte o pot face. Cei ce vor să iee parte afle, că plecarea la București va fi în 22 Septembrie n. din Brașov.

Deci întâlnirea excursioniștilor este în Brașov, liceul românesc, în 22 Sept. st. nou. Acolo se pot înscrie și în ultima zi.

Pentru călătorie fie care să aibă o descriere personală (személy leírás) dela notarul din sat, cu ajutorul căreia va putea căpăta în Brașov bilet de trecere.

Revoluția în Rusia.

E în curgere grozavă. Zi de zi vin cele mai înfiorătoare știri; și nici o nădejde nu e nici pentru înfrângerea, nici pentru învingerea ei. Incolo »Europa« privește liniștită, și cetește zilnic despre cele mai grozave fapte, ca despre incidente de toate zilele.

Bizarerfii politice.

A produs multă și legitimă indignare un articol calomnios publicat în »Bud. Tagblatt« de un deputat român, guvernamental, Const. Burdia, din Caransebeș. Dacă n'am fi văzut cu ochii nostri n'am fi crezut, că un om matur, și încă român, să cuteze a tipări acuze așa de grave, pe cât de neadevărate, împotriva bisericeii și a neamului său.

— A produs multă senzație știrea colportată de unele foi pestane, că Dr. Moldovan Gergely, rectorul universității din Cluj, ar fi declarat undeva că întră în clubul naționalităților. Intrebat imediat, noaptea, de un reporter care l'a sculat din pat, bănuitul rector a răspuns:... »doar n'am nebunit? !...«

CĂRȚI NOUE ȘI REVISTE

— **Lucaferul la Sibiu.** Nr. din urmă al »Lucaferului« (13—16) apare într'un volum de 100 pag. cu o bogăție de strălucire mai mare ca ori când. E numărul iubilar închinat serbătorii românimeii, și e alcătuit cu multă istețime și multă eleganță. În poezia regină: *In munți* a lui Goga, (o reproducem la foiță) se face apoteoză munților ca leagănul nașterii neamului nostru. Urmează apoi o »Scurtă privire asupra vieții neamului nostru« de N. Iorga, care nu e de loc »scurtă«. Apoi: Inceputurile poporului românesc de V. P. (?) și alți articoli istorici, concentrici, asupra Românilor de pretutindenii. Ear »Privire scurtă asupra istoriei Românilor dela 1526—1821 de Dr. Ioan Lupăș. Istoria contimporană a Românilor.

Pe lângă acești articoli istorici urmează: Botolean, povestire din resboiul independenței, de M. Sadoveanu. Regele Carol și limba română, de I. Bianu. Marcu, de I. Agărbiceanu. »Vom Amboss« de G. B. Duică. — Vitejia ostașilor români, de Maiorul Rom. Verzea. Viața Reginei Carmen Sylva, de A. T. Maior. Numerul are o splendidă copertă, și o mulțime de chipuri iubilare, între altele din viața și căsnicia dinastiei române.

În »cronică« redacțiunea anunță, că se întorc acasă, pentru a curma situație paradoxală de a propovedui cele mai românești îndemnuri din vârtejul unui mediu atât de străin de noi. Numărul viitor al revistei va apărea în Sibiu.

— **În școală,** conferențe literare de Gh. Tulbure, ierodiacon. Sibiu, 1906. Prețul 1 cor. Se remarcă un studiu despre P. Maior (activitatea lui istorică și filologică). Pagubă, că ce a scris autorul despre Predicile lui lipsește.

— **»Revista politică și literară«.** Anul I. Nr. 1. Editor: Iuliu Brut Hodoșiu. Prim-red. Aurel Ciato. Red. resp. Augustin Grușița. Cu colaborarea mai multor scriitori de ai nostri, de dincoace și de dincolo. Apare în prima fiecărei luni în Blaj. Abonamentul 10 cor. pe un an.

Nrul cel dintăiu, în lărgime de 32 pag 4° se prezintă bine. În politică ține puncte de vedere înaltă, cum se și cade într'o revistă. Astfel sunt »Programul nostru« de A. Ciato, și »Idea românismului și politica națională« de Dr. I. Maniu. În partea literară are articoli de Nerva Hodoș, Dr. I. Scurtu, o eselență schiță »Plopu« de Sadoveanu: Cei trei, de Al. Ciura, poezii de A. Ciato. Cuprinsul peste tot e bogat și variat, poate prea variat, că are și — ghicituri.

Dorim »Revistei« din Blaj — unde nu trebuie să mai lipsească nici când un organ literar — cea mai desăvârșită isbândă.

— Scrisoare dela câțiva dascăli plecați în străini cătră colegii lor din țară. București. Tip. Carol Göbl ssor.

O broșurică cuminte, de 47 pag. plină de îndemnuri însulețitoare pentru luminătorii satelor, cărora li-se adresează de a dreptul. Autorii (?) pornesc din vorba unui filozof german:

»A sta și a se plânge de stricăciunea și peirea oamenilor, fără a pune mâna, ca să le micșorez, e femeesc. A pedepsi și a batjocori amar, fără de a spune sameniilor, cum să se facă mai buni, e lipsă de bună voință. Acțiune, acțiune, iată pentru ce trăim!« (Fichte).

— »Szabadság és uralom« de Dr. Gyárfás Elemér. Prețul 40 fil. Autorul cunoscut și printre Români, pentru unele păreri mai obiective în cauzele noastre, ne-a trimis broșura de mai sus, pe care o vestim.

La tipografia »Carmen« în Cluj se află: Extras din Matricula botezaților, cununaților și morților, cu prețuri moderate.

E foarte greu

dar nu e imposibil să afli un astfel de leac, care să fie atât de bun în efectul-i pentru păstrarea sănătății a copiilor ca și *Emulsiunea lui Scott*, care se prepară din oleiul din ficat de știucă cu adaugere de var phosphoric și natric, deoarece Emulsiunea lui Scott dă organismului o putere cu totul nouă. Emulsiunea lui Scott are totodată și un gust bun, se mistue ușor, nu cauzează nici un fel de perturbații și se poate întrebuinta în totdeauna cu cel mai bun efect. Emulsiunea lui Scott e fără îndoială mai bună, decât oleiul din ficat de știucă.

Pentru veritabila *emulsiune a lui Scott* garantează semnul adaus aici, un pescar care duce pe spate o știucă mare.

Se capătă în toate farmaciile.

Cu provocare la aceasta foaie, trimițând înainte 75 fil. în marce postale, servește cu sticlă de model

Dr. Budai Emil

»Városi gyógyosertára«

BUDAPEST, IV., Váci-utca 34/50.

Prețul sticlei originale Cor. 250

S'a deschis
în piața Mátyás király Nr. 11 în palatul Reil
Prăvălia de haine pentru Domni, dame și copii

a lui
Réti B. és Társsa.

Cel
mai bun și
cel
mai frumos!

Pe
lângă prețuri
solide și
moderate!

Postav de Zsolna, Gács și Rozsahégy.

Mátyás király-tér 11.

Cruce sau stea dublă electro-magnetică.

Patent Nr. 86967.

Nu e crucea lui Volta. Nu e mijloc secret.
Vindecă și înviorază pe lângă garanțe.
Deosebită atențiune e a se da împrejurării, că
acest aparat vindecă boale vechi de 20 de ani.

Aparatul acesta vindecă și folosește contra durerilor de cap și dinți, migrene, neuralgie, împedecarea circulațiunii sângelui, anemie, amețeli, tuițuri de ureche, bătaie de inimă, sgârțuiri de inimă, asma, auzul greu, sgârțuiri de stomac, lipsa poftel de mâncare, răceală la mâni și la picioare, reuma, podagră, ischias, udul în pat, influența, insomnie, epilepsia, circulația neregulată a sângelui și multor altor boale, cari la tractare normală a medicului se vindecă prin electricitate. În cancelaria mea se află atestate în cursă din toate părțile lumii, cari prețuesc cu multă mire inventiunea mea și ori-cine poate examina aceste atestate. Acel pacient, care în decurs de 45 zile nu se va vindeca i-se retrimite banii. Unde ori-ce încercarg s'a constatat zadarnic, rog a proba aparatul meu. Atrăe atențiunea P. T. public asupra faptului, că aparatul meu nu e permis să se confunde cu aparatul »Volta« deoarece »Ciasul-Volta« atât în Germania cât și în Austro-Ungaria a fost officios oprit fiind nefolositor, pe când aparatul meu e în genere cunoscut, apreciat și cercetat. Deja efinătatea crucei mele electro-magnetice o recomandă îndeosebi.

Prețul aparatului mare e 6 cor. folosibil la morburii cari nu sunt mai vechi de 15 ani.

Prețul aparatului mic e 4 cor. folosibil la copii și femei de constituție foarte slabă.

Expediție din centru și locul de vânzare pentru țară și străinătate e:

MÜLLER ACBERT, Budapesta,
V., strada Vadász 42 G. colțul
strada Kálmán.

Frumos, curat, scrie

numai mașina de scris (10—10)

YOST

care și multiplică, pentru că mașina de scris Yost nu e cu bandă.

Prețul 600 cor.

Mașini folosite între 300 și 400 cor. Acestea se reparază în atelierul nostru minunat arangeat.

Un an garanție atât pentru mașinile nouă, cât și pentru cele vechi.

»Yost«, mașină de scris societate pe acții

Budapest, Palatul New-York
Director M. Káldor.

La tipografia »Carmen« în Cluj se primește numai decât un

Practicant.

Preferiți vor fi cei cari cunosc pe lângă limba română și cea maghiară.

Cine suferă de **Epilepsie** și stări nervoase, se ceară (nevoie) sgârțuiri și stări nervoase, se ceară broșura despre Epilepsie, care se trimite gratis și franco dela »Privil. Schwanen Apotheke,« Frankfurt a. Main. 9—52

„THE STANDARD“

— fondata în anul 1825. —

Efectuește asigurări pe viață pe lângă condițiuni foarte favorabile.

Incaso anual	Avere proprie
Cor.: 34,600.000	Cor.: 274,000.000
Dividende solvite	Despăgubiri de viață
Cor.: 170,000.000	Cor.: 570,000.000

Agentura generală pentru Transilvania:
Cluj, Strada Ferencz-József Nr. 17.

Filiala pentru Ungaria:
Budapesta, Strada Kossuth-Lajos nr. 4
în Palatul Standard. (Casa proprie).

Centrala generală:
Edinburg. (Anglia).

Peter Wernig

Fabricant de puști și furnisor ces. și reg.
în **Ferlach, Carintia (Kärnten).**

Inventator și fabricant al așa numitului »Triumph Bohrung« și al »Wernig-universal-Bohrung« cu o iuțime

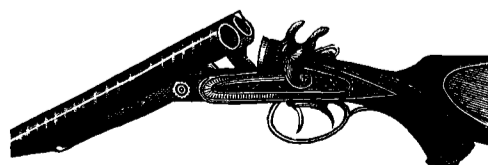

foarte mare și neîntrecută până acuma — își recomandă pe lângă garanție și cu prețuri moderate tuturor vânătorilor, fostierilor și altor persoane iubitoare de sport fabricatele sale solide, de prima calitate: cum sunt: puști ușoare cu trei țevi, așa numite: Thürstutzen, Büchflinten, Bockgewehre, Mannlicher Schänanen Stutzen, precum și puști Wernig cu patru țevi — toate

provăzute cu o sperr-clapă de siguranță, în urma căreia pușca nici

într'un caz nu se poate de sine singur descărca și astfel ori și ce fel de pericol e eschis. 2—5

— Cataloge la dorință se trimit gratuit și franco. —

Institutul indigen de asigurare

Fondat la 1868 „**Transsylvania**“ Fondat 1868

se recomandă pentru încheierea de Asigurări de foc și asupra vieții, de rente, zestre, pe cheltuelile înmormântării etc. în toate combinațiile și cu tarifele cele mai ieftine.

Valori asigurate: 105 milioane cor. Despăgubiri prestate: 7 milioane coroane.
Sfaturi în toate afacerile de asigurare se dau fără nici o cheltuială.

Acușitori buni se caută în condițiuni favorabile.
Agentura generală în Cluj, Emketér 16.
Asigurări se pot face la »Economul« și la Agentura »Transilvaniei« în Cluj.

FALK IMRE

Cluj Piața Széchenyi nr. 39.

În prăvălia mea se vînd mașine de cusut, biciclete, ace de cusut, fine, din oțel englez, pe lângă plătire în rate.

Mare atelier mecanic.

Primim repararea mașinelor de cusut, bicicletelor și a altor obiecte, cari se țin de specialitatea aceasta.

Serviciu prompt și acurat!

Comande din provincie se efectuesc cu cea mai mare acuratețe.

Agentură pentru mașine agronomice.

Cu deosebită stimă

(9—20)

Falk Imre

Piața Széchenyi nr. 39.

Fiecare imitație și rețipărire va fi pedepsită.

Veritabil e numai Balsamul lui Thierry

Alein echter Balsam
aus der Kaiserlich-Apothek
des
A. Thierry in Prag
bei Kálmán-Sauerbrunn.

provăzut cu semnul »călugărițelor«.

Scutit prin lege.

E un mijoc peste tot cunoscut și neîntrecut în cazuri de perturbați de sgârțuiri de stomac, de colică, de catarrhuri dureri de piept, la influența etc. Prețul: 12 sticle mici sau 6 duble sau o sticlă mare specială cu astupuș patent — 5 cor. franco. ALIFIA CENTIFOLIA E UN NON PLUS ULTRA la toate ranele, la inflamații, lovituri, abscesse, buboae de ori ce fel. Prețul: 2 tighii coroane 3-60 sau pe lângă trimiterea banilor înainte, sau cu rambursă.

Apoteca lui A. Thierry la Rohits-Sauerbrunn. Broșuri, se trimit fiecăruia gratuit. Depot în Budapesta la apot. A. Török; la Leo I., Egger; la L. Vértes, Lugos.

(10—25)

La tipografia »Carmen« în Cluj se află: Estras din Matricula botezaților, cununaților și morților, cu prețuri moderate.

Tipografia

»CARMEN«

PETRU P. BARIȚIU

..... CLUJ .....

Ferencz József-út 58 sz.

Primește tot felul de lucrări, ce cad în bransa acestei măestrii, executându-le cât se poate de cu gust, în stilul cel mai modern și cu prețuri moderate.

Comande se primesc și la Librăria D-lui Erich Fabritius din Cluj (Piața Regelui Matia nr. 32.)

Ca prima tipografie românească în acest comitat, se roagă de binevoitorul sprijin al celorlalte institute românești, precum și al privaților.